

JAK CHRÁNIT NAŠE OSIVA?

V listopadu loňského roku připravila rakouská organizace Archa Noemova ve Vídni pracovní setkání na téma Jak chránit naše osiva? Nejednalo se však, jak by se na první pohled mohlo zdát, o ochranu osiv před škůdci, chorobami či jinými přírodními vlivy, ale o obranu osiv před možnými negativními dopady nově připravovaných nařízení Evropské unie, která se dotýkají osiv a rozmnožovacího rostlinného materiálu. Během tohoto dvoudenního setkání bylo poukázáno na možné nepříznivé dopady nových nařízení a v diskusích účastníci hledali možná řešení.

Semináře se zúčastnilo asi 35 zástupců z celkem 19 zemí, především z organizací, které se věnují uchování osiv a zemědělské biodiverzitě. Nejvíce jich bylo samozřejmě z domácího Rakouska, ale kromě něj zde byli také zástupci z Arménie, Bulharska, Rumunska, Finska, Švédska, Německa, Kanady, Maďarska, Makedonie, Slovinska, Řecka, Polska, Litvy, Nizozemska, Turecka, České republiky, Dánska...

Na setkání, které se konalo ve známém Ammerlinghausu, nejprve **Pierre Sultana**, jenž zastupuje Archu Noemovu v Bruselu, stručně představil historii právních předpisů týkajících se osiv, jak se vyvíjely od 19. století, a ukázal na některé rozdíly mezi předpisy evropskými a americkými. Jejich účelem od začátku bylo zvýšit průhlednost trhu s osivy, dále směřovaly k produktivitě a k problematice duševního vlastnictví.

Co je ohroženo?

Ekologický zemědělec a člen představenstva Archy Noemovy **Klaus Rapf** pak přiblížil současnou evropskou úpravu práva zaměřeného na zacházení s osivy a jeho koncepci. Tyto právní předpisy jsou do značné míry statické, neberou v úvahu změny podmínek. Ztržňování okrajových odrůd je v mnoha zemích problematické, téměř ilegální.

Také uváděné možnosti pro tzv. uchovávanou odrůdu (asi ne zcela nejvhodnější termín – jedná se vlastně o odrůdu uchovávanou, cennou, zatímco uchovávaná může být odrůda jakákoliv – pozn. redakce) jsou omezující. Například její regionalita je v upravené verzi omezena jen na region, kde byla tradičně pěstována, přičemž není zohledněna skutečnost, že osiva cestují s člověkem již po tisíciletí.

Avšak členové EU mohou využívat různé odchylky, jsou zde výjimky v postupu, v právním systému, možnostech obchodu, kvalitě, balení a další. V různých zemích jsou pak různé vyžadovány charakteristiky odrůd tzv. DUS (distinct –

uniform – stable – odlišnost, stejnost a stálost) nebo VCU (value for cultivation – tzv. užitná hodnota).

Nové právní předpisy EU ale budou znamenat náhradu systému směrnic o osivech a reprodukčním materiálu jediným nařízením. A tedy po přijetí tohoto

OSIVA PRO VŠECHNY

Na Internetu je umístěn otevřený dopis, kde podepsaní vyzývají odpovědné činitele Evropské unie, eurokomisaře a poslance Evropského parlamentu, aby při nadcházejících změnách v oblasti právních předpisů pro osiva byly respektovány zájmy spotřebitelů a nebyly potlačovány možnosti uchování druhové rozmanitosti na zemědělských plochách. O iniciativě jsme již informovali v článku Rozmanitost osiv v ohrožení v minulém čísle Bia. Mezitím se rozrostl počet těch, kteří k petici připojili své podpisy. Text dopisu je internetové adrese:

www.seedforall.org

zákona již nebude prostor pro jedinečnost prostřednictvím národních implementací.

Iga Nižniková, organizátorka setkání, se ve své prezentaci věnovala pojmům, se kterými se v souvislosti s Evropskou unií často setkáváme, ne vždy však víme, co znamenají. Pokusila se objasnit, co znamenají pojmy direktiva (určena státním pro tzv. implementaci) a regulace (určena přímo občanům), Evropský parlament (reprezentuje občany) a Evropská rada (reprezentuje členské státy)...

Jak zaznělo v dalších vystoupeních a diskusích, kde byla představena nově navrhovaná úprava právních předpisů EU, týkajících se osiv a rozmnožovacího materiálu, některé její části mohou mít nepříznivý dopad na rostlinnou biodiverzitu, omezovat volnou soutěž a přístup zemědělců i spotřebitelů ke starým a krajovým odrůdám kulturních rostlin.

Podoba regulace osiv

Připravovaný systém evropské regulace v osivářské oblasti se do značné míry soustřeďuje na tzv. marketing osiv. Nově definovaný pojem **marketing osiv**, který nezahrnuje, jak bychom si mohli představit, jenom komerční prodej, ale také výměnu, darování a dokonce i držení semen za jiným účelem než pro vlastní spotřebu, je podle organizátorů semináře příliš omezující a nevhodný. Dopadem by bylo, že výměna osiv mezi jednotlivci, zemědělci, zahradníky a uchovateli osiv by byla nezákonná, pokud není daná odrůda registrovaná. (Výjimku tvoří genové banky, šlechtitelské a vědecké účely). Registrace odrůdy je však do značné míry abstraktní pojem, není jednoznačně definována a samozřejmě ➡

Společné foto na schodech vídeňského Ammerlinghausu

Iga Nižniková seznamuje účastníky osivářského semináře s fungováním evropské legislativy.

➔ každá případná registrace odrůd v praxi je též velmi nákladná. Archa Noemova navrhuje doplnit přístup k odrůdám i pro farmáře a tzv. koncové uživatele, tedy v praxi drobnopěstitele a uchovatele osiv.

Další nejasností je nejednoznačná úprava, kterých plodin a na jakých výměřích by se nová legislativa týkala. Zmiňuje ty druhy, které zastupují významnou výměru, plochu a představují významnou produkci. Tyto výměry nejsou však nijak definovány. Je známo, že v zahraničí se staré plodiny pěstují jen na malých výměřích. Archa Noemova navrhuje, aby se tato nová regulace netýkala produkce týkající se starých a krajových odrůd, protože tato plocha je menší než 0,1 procenta výměry zemědělské půdy v Evropské unii. Je asi třeba regulovat, avšak jen to podstatné a významné, nemá smysl regulovat malé, nepatrné výměry...

Na semináři byla věnována pozornost také otázce, jaké aktivity k informování veřejnosti o této oblasti jsou vhodné. Je možné zamyslet se nad tím, jaké má každý jednotlivec či organizace k dispozici zdroje a vlastní možnosti (např. aktivní členy, spolupracující lidi), s kým se stýká, v kterých médiích může problém osvětlovat, kdo má podobné cíle, s kým je možné se při prosazování těchto myšlenek spojit apod.

Přestože se může zdát pro někoho otázka takovéto ochrany osiv méně významná, je důležité se jí zabývat. Nejen pro uchování volného přístupu a předávání starých a krajových odrůd, ale také pro svobodnou možnost rozhodování a ovlivňování života a společnosti, pro všechny občany všech států Evropské unie.

Petr Dostálek, Gengel, o.p.s.
FOTO – Arche Noah

ARCHA NOEMOVA

Archa Noemova (Arche Noah, Schiltern), iniciátorka setkání ve Vídni, je rakouská organizace soustředující se na uchování rozmanitosti kulturních rostlin. Vznikla již v roce 1990, jako spolek má asi deset tisíc členů a je aktivní

v mnoha oblastech, které souvisejí s uchováním starých odrůd i jejich praktickým využíváním. Vede semenný archív odrůd obsahující asi šest tisíc odrůd, spojuje pěstitele z několika zemí, mimo jiné spolupracuje s českou společností Gengel, o. p. s.

Její název vychází z biblické inspirace: praotec Noe podle příkazu Hospodina postavil koráb – archu, a když se strhl silný čtyřicetidenní lijavec a na světě přišla strašná potopa, vzal na archu od všeho tvorstva po páru, aby byl život na Zemi zachráněn v celé své rozmanitosti. Nyní se zdá, že by mohla přijít ne pohroma přírodní ale moderně spíše byrokraticko-legislativní, která by mohla rozmanitost a bohatost života také ohrozit...

GENGEL, o. p. s.

Obecně prospěšná společnost Gengel byla založena v roce 1998. Sídli v jižních Čechách, ve Veselce. Jejím cílem je uchování, ekologické pěstování, popularizace a využití starých a krajových odrůd kulturních rostlin a ochrana rozmanitosti života. Každoročně vydává seznam těchto plodin –

více viz <http://www.gengel.webzdarma.cz/>
Gengel je jméno starobylé krajové odrůdy ječmene nahého, která byla na východní Moravě pěstována po staletí generacemi rolníků. Osivo gengelu bylo předáváno z pokolení na pokolení, z generace na generaci. Tuto prastarou obilninu s tmavými zrny používali lidé na přípravu kaší a koláčů a vysoce ji oceňovali. Jako jedna z mála krajových odrůd se gengel zachoval až dodnes, řada cenných starých odrůd a plodin již nenávratně zanikla.